

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

Aastakonverents 2020!

**MEHEKS SÜNNITAKSE,
ISAKS KASVATAKSE**

Sotsiaalministeeriumi strateegilise partnerluse projekt "Koostöös laste ja perede heaks"

lastekaitseliit.ee/isa

EESTI ADVOKATUUR
ESTONIAN BAR ASSOCIATION

LAPSE JA VANEMA SUHE. VANEMA ÕIGUSED JA KOHUSTUSED

Karina Lõhmus-Ein

20. november 2020.a

Vanema ja lapse suhte kaitse

- Vanema ja lapse suhe kuulub Põhiseaduse § 26 ja Euroopa Inimõiguste konventsiooni artiklis 8 sätestatud õiguse perekonnaelule kaitsealasse.
- Euroopa Inimõiguste Kohus on 18.12.2018 otsuses asjas Husnutdinov ja X. vs Venemaa rõhutanud, et kui lapse ja vanema vahel on perekondlik side, siis lasub riigil kohustus seda sidet toetada ja tegutseda nii, et see ei kaoks.

Vanemate võrdsus

- Vanematel on laste suhtes võrdsed õigused ja kohustused, kui seadusest ei tulene teisiti (PKS § 116 lg 1).
- Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee 2. oktoobri 2015. a resolutsiooni nr 2079 (2015) „Võrdsus ja jagatud vanemlik vastutus: isade roll“ kohaselt peavad liikmesriigid tagama vanemate võrdsuse nii seadustes kui praktikas võimaldades igal vanemal rääkida kaasa lapse elu ja arengut puudutavate oluliste otsuste tegemisel ja olla sellistest otsustest informeeritud.

Hooldusõigus – vanema õigus ja kohustus

Vanema ja lapse õigustest olulisima osa moodustab hooldusõigus, mis tähendab PKS § 116 mõttes seda, et vanemal on kohustus ja õigus hoolitseda oma alaealise lapse eest, sh hoolitseda lapse isikliku heaolu (isikuhoidus) ja lapse vara (varahoidus) eest ning otsustada lapsega seotud olulisi asju (otsustusõigus), samuti on hooldusõiguslik vanem PKS § 120 lg 1 järgi üldjuhul lapse seaduslik esindaja (esindusõigus)(Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 3-2-1-159-15).

Ühine hooldusõigus

- Vanematel on reeglina ühine hooldusõigus.
- Vanematel ei ole ühist hooldusõigust kui:
  - ✓ isaduse omaksvõtmisel on vanemad avaldanud soovi jätta hooldusõigus ühele vanemale (PKS § 117 lg 2);
  - ✓ kohus on ühise hooldusõigus lõpetanud ja andnud ühele vanemale ainuhooldusõiguse;
  - ✓ vanema hooldusõigus on peatatud, seda on piiratud või vanemalt on hooldusõigus ära võetud.
- Vanemate kooselu lõppemine ja/või suhtluskorra kindlaksmääramine ei lõpeta ühist hooldusõigust.

Ühise hooldusõiguse teostamine

- Ühist hooldusõigust tuleb teostada üksmeeles, lapse igakülgset heaolu silmas pidades (PKS § 118 lg 1).
- Kui lapse arengutase seda võimaldab, peavad vanemad arutama lapse hooldamist ja kasvatamist puudutavaid küsimusi lapsega (PKS § 116 lg 3).
- Vanemad peavad hooldusõigust teostama heas usus.

Ühise hooldusõiguse teostamine lahuselu korral

- Ühise hooldusõigusega lahus elavad vanemad peavad otsustama lapsega seotud olulisi asju ühiselt (PKS § 145 lg 1).
- Mõlemal vanemal peab olema võimalus last puudutavates küsimustes kaasa rääkida (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 2-16-5794).
- Põhimõte, et vanemad peavad lapsega seotud olulisi asju ühiselt otsustama, kehtib ka ajal, mil laps viibib suhtluskorra alusel ühe vanema juures (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 2-17-3347).

Mida võib vanem üksinda otsustada?

- Ühise hooldusõiguse korral võib vanem üksinda, ilma teise vanemata, otsustada vaid lapse igapäevaelu küsimusi (PKS § 145 lg 2).
- Ühtset loetelu olulistest ja igapäevaelu küsimustest ei eksisteeri. Vanema ja lapse tavapärasest elukorraldusest sõltub see, millised otsused on tavapärased, mille üle tuleb otsustada sageli (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 2-17-3347).

Ühise hooldusõiguse lõpetamine

- Kui vanemad ei suuda erimeelsuste tõttu lapsega seotud olulisi asju ühiselt otsustada, saab kohus vanema avalduse alusel ühise hooldusõiguse täielikult või osaliselt lõpetada ja anda lõpetatud osas ainuhooldusõiguse ühele vanemale (PKS § 137) või anda vanemale ainuotsustusõiguse (PKS § 119).
- Hooldusõiguse kuulumine mõlemale vanemale ei tohi takistada lapsega seotud hooldusõiguslike küsimuste otsustamist (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 2-16-5794).

Ainuhooldusõiguse üle vanemale andmine

- Ainuhooldusõiguse ühele vanemale andmisel tuleb lapse huve hinnates arvestada muuhulgas:
  - ✓ kummagi vanema vaimset ja majanduslikku valmisolekut last kasvatada,
  - ✓ hingelist seotust lapsega ja senist pühendumist lapse eest hoolitsemisele ning
  - ✓ lapse tulevase elamistingimusi (PKS § 137 lg 3).
- Kas vanem suudab oma huve lapse huvidest eristada ja oma käitumist vastavalt lapse huvidele reguleerida?

Lapse huvid on primaarsed

- Hooldusõiguse vaidlus tuleb lahendada esmajoones lapse huvidest lähtudes.
- Igal lapsel on oma huvid.
- Hooldusõigus ja lapsega suhtlemine peab olema seatud selliselt, et lapse elukorraldus oleks mõistlik. Kui see ei ole lapse parimate huvidega vastuolus ja lapse turvalisus on tagatud, võiksid mõlemad vanemad osaleda lapse elu korraldamises (Riigikohtu otsus tsiviilasjas nr 2-17-507).

Ühise hooldusõiguse lõpetamise tagajärjed

- Vanem, kellele kohus on andnud ainuhooldusõiguse või ainuotsustusõiguse saab otsustada lapsega seotud asju üksinda lähtuvalt talle antud ainuhooldusõiguse või ainuotsustusõiguse ulatusest.
- Ühise hooldusõiguse lõpetamine ja ainuhooldusõiguse ühele vanemale andmine ei võta lapselt ja teiselt vanemalt õigust teineteisega suhelda. Suhtlusõigus säilib.

Suhtlusõigus

- Lapse huvides on, et tal oleks suhe mõlema vanemaga.
- Lapse ja vanema suhte tekkimine ja säilimine eeldab lapse ja vanema koosolemist ning teineteisega suhtlemist.
- Lapsel on õigus suhelda mõlema vanemaga isiklikult ning mõlemal vanemal on õigus ja kohustus lapsega isiklikult suhelda (PKS § 143 lg 1).
- Vanemal on kohustus hoiduda tegevusest, mis kahjustab lapse suhet teise vanemaga (PKS § 143 lg 2).

Suhtluskord

- Suhtluskorra eesmärgiks on tagada lapsele võimalus tunda lahus elavat vanemat ja säilitada lahus elava vanemaga lähedased suhted (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 3-2-1-113-14).
- Lahuselu korral lepivad vanemad kokku lahuselava vanema ja lapse suhtlemises (PKS § 143 lg 2¹).

Suhtluskorra määramine

- Vanemate vaidluse korral määrab lapse ja vanema suhtluskorra vanema avalduse alusel kindlaks kohus (PKS § 143 lg 1).
- Kohus peab lapsega suhtlemise korraldamise asjas vanemaid lepitama ja veenma neid lapse huvides koostööle ning lapsega suhtlemist kokkuleppel reguleerima, sh võib kohus kohustada vanemaid kohtuvälises lepitusmenetluses osalema (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 3-2-1-91-14).

Lapse huvide primaarsus

- Kohus määrab vanema ja lapse suhtlemise korra PKS § 123 lg 1 järgi esmajoones just lapse huvidest lähtudes, arvestades muu hulgas kõiki asjaolusid ja asjaomaste isikute õigustatud huvi (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 3-2-1-6-12).
- Vanemate õiguste võrdsuse põhimõtet piirab lapse huvi põhimõte. Kohus ei pea vanema ja lapse suhtlemiskorda kindlaks määrates tagama vanematele võrdset õigust lapsega suhelda (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 3-2-13-07).
- Lapse arvamus ei ühti alati tema huvidega.

Suhtluskorra tingimused

- Kohus määrab millises ulatuses ja millisel viisil laps ja vanem suhtlevad.
- Kohtute diskretsiooni piiridesse mahub võimalus määrata suhtluskord kindlaks selliselt, et laps viibib vaheldumisi kahe nädala kaupa kummagi vanema juures (Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsus asjas nr 2-17-3347).
- Vanemal peab olema üldjuhul õigus kohtuda lapsega väljaspool teise vanema kodu oma tavapärases elukeskkonnas, sh välisriigis (vt näiteks Riigikohtu tsiviilkolleegiumi otsused asjades nr 3-2-1-113-14 ja nr 2-17-3347).

Suhtluskorra muutmine

- Lapse ja lahuselava vanema suhtlemist mõjutavate asjaolude muutumise korral võib nii lapsega koos elav vanem kui lahuselav vanem nõuda suhtluskorra muutmist.
- Kui vanemad ei saavuta suhtluskorra muutmise osas kokkulepet, otsustab suhtluskorra tingimuste muutmise kohus.
- Suhtluskorra muutmiseks tuleb esitada kohtule avaldus.

Aitäh!

EESTI ADVOKATUUR
ESTONIAN BAR ASSOCIATION

www.advokatuur.ee